

N:o 158.

Af herr **S. H. Kvarnzelius**, om förbud mot drift af sulfatfabrik eller annat industriellt verk, som genom förorenande af luft eller vatten orsakar olägenheter för kringliggande bygd och dess befolkning.

Uti skrifvelse n:o 52 till Kungl. Maj:t anhöll 1903 års riksdag att Kungl. Maj:t måtte låta utreda i hvad mån lagstiftning kan och bör förebygga de olägenheter, som industriella verk ofta orsaka kringliggande bygd genom förorenande af luft och vatten, samt för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill denna utredning kan gifva anledning.

Enligt i justitieombudsmannens ämbetsberättelse till innevarande riksdag lämnad uppgift har Kungl. Maj:t, med anledning af Riksdagens förenämnda skrifvelse, den 12 juli 1907 uppdragit åt den af Kungl. Maj:t enligt beslut af den 13 juli 1906 tillsatta kommittén för utarbetande af förslag till ny lagstiftning angående jords torrläggning m. m. att verkställa utredning och afgifva förslag i anledning af Riksdagens förenämnda skrifvelse.

Det är sålunda sannolikt, att Riksdagen icke har att emotse något förslag till lagstiftning i förevarande afseende medan den nu är samlad. Den långsamhet, hvarmed Kungl. Maj:t behandlat detta ärende, står icke i öfverensstämmelse med Riksdagens i sin skrifvelse uttalade mening, att verksamma åtgärder erfordras för att snarast möjligt råda bot på de menliga förhållanden, som den begärda lagstiftningen afsett att undanröja eller förebygga.

Säkert är, att under den långa tid, som förflutit sedan Riksdagen aflät sin skrifvelse i ämnet, har ett stort antal sådana fabriker, som i skrifvelsen afses, uppstått i landet, hvilka förorsakat och förorsaka närboende stort obehag och stora olägenheter.

Hvad som nu närmast föranledt mig att upptaga detta ämne är det förhållandet att ett af vårt lands äldsta och största trävarubolag, Vifstavarfs aktiebolag, beslutat och äfven börjat sätta i verkställighet uppförandet af en fabrik för tillverkning af sulfatcellulosa vid Vifstavarf i Timrå socken, Västernorrlands län.

Denna bolagets åtgärd har hos hela ortsbefolkningen framkallat de allvarligaste bekymmer på samma gång som det uppväckt en formlig storm af indignerad harm och ovilja. Bästa beviset härför är bifogade bilagor, af hvilka framgår, att Sundsvalls stadsfullmäktige samt Tynderö, Selångers, Indals, Alnö, Hässjö och Timrå kommunalstämmor beslutat att hos Kungl. Maj:t anhålla om förbud mot ifrågavarande fabriks uppförande.

Vifstavarf, där denna fabrik är under uppförande, är beläget i Sundsvalls sågverksdistrikt, ett af landsbygdens tätast bebyggda folkcentra i hela riket. De kommuner, som opinerat mot nämnda fabriks anläggande och hvilka samtliga måste anses berörda af anläggningen, representera en folkmängd af öfver 40,000, hvartill komma Sköns, Njurunda och Ljustorps socknar med tillhopa öfver 22,000 invånare. Man kan sålunda säga, att här är en ort med öfver 60,000 invånare, hvilkas trefnad blir i större eller mindre grad störd genom denna fabriksanläggning.

För att ytterligare klargöra denna frågas stora betydelse för dem, som icke hafva erfarenhet af den vedervärdiga lukt, som sulfatfabriker sprida omkring sig, tillåter jag mig här anföra följande ur den skrifvelse till Kungl. Maj:t, som afgifvits af Timrå sockens kommitterade, herrar medicine doktorn R. Werner, ingenjören Cl. Norström och e. o. hofrättsnotarien H. Åström.

»Att sulfatfabrikerna på stora afstånd, ända till miltals, kring sig utsprida gaser med en ytterst vedervärdig och vämjelig samt därtill stark lukt, som tekniken ännu icke kunnat förhindra eller borttaga, är ett känt faktum. Huru glädjande och fördelaktigt det än är, att industrien utvecklas inom kommunen, kan man dock ej låta sig nöja med att den förorsakar den här ovanligt tätt befolkade trakten svåra olägenheter, hvilket den nu planerade anläggningen såsom alla andra dylika äfven helt visst skall komma att göra. Det torde också få anses vara fullständigt oförenligt med nutida samhällsförhållanden, att den enskilde — eller ett bolag såsom här — för sin vinnings skull hänsynslöst skall få förstöra något för andra. Om detta något också inskränkte sig till den friska luft, som är allas tillhörighet och så nödvändig för människornas trefnad och välbefinnande, så vore det dock anledning nog att förhindra en sådan fabri-

kation, ty då vinden ofta kan stå veckor igenom i nästan samma riktning, blir det icke blott vantrefnad utan rent af olidligt att vistas i de trakter, där gaserna gå fram, men det är så mycket nödvändigare att förhindra en sådan fabrikation, som gaserna från fabriken därjämte hafva en menlig inverkan både på växtligheten i trakten och på dess befolknings hälsa. Så lärer t. ex. Bamble sulfitfabrik vid Kragerö i Norge hafva bevisats skada växtligheten, så att verksamheten blifvit förbjuden och skadeersättning ådömts. Hvad hälsofaran beträffar, är det uppenbart, att då den vämjeliga stanken efter att någon kortare tid inandats, i munnen afsätter en ytterst vidrig smak, som meddelar sig åt allt man förtär, hvilket förhållande i hög grad nedsätter matlusten och hos mera känsliga och vid den vedervärdiga lukten ovana individer lätt medför fullständig oförmåga att intaga någon föda, och då gaserna direkt upptagas af vissa födoämnen, såsom mjölk, så att de få en förskämd smak, hvilka anförda förhållanden gifvetvis måste framkalla en allmän olust och kraftnedsättning hos dem som därpå beröras, så är det hälsofientliga inflytandet på hela befolkningen i en mycket vid krets satt utom allt tvifvel.

Saken är därtill så mycket betänkligare som trävarurörelsen för mera ekonomiskt tillgodogörande af de mindre virkesdimensionerna och affallet vid sågverken allt mera synas öfvergå till trämassefabrikation, och man således kan befara, att, där *en* sådan tillåtits, flera dylika fabriker skulle komma att anläggas särskildt här i denna af naturen så gynnade trakt, som genom sin förträffliga belägenhet har så stora förutsättningar för en sådan rörelse, men där man hittills lyckligtvis varit förskonad från den sannskyldiga landsplåga, som en sulfatfabrik är. Den fördel som ligger i sulfatfabrikationen gent emot t. ex. den icke illaluktande sulfitfabrikationen, nämligen möjligheten att med något större förtjänst tillgodogöra sig äfven sämre råvara, är på intet vis af den nationalekonomiska betydelse, att den bör få väga mer än de tusen sinom tusen kringboendes hälsa och trefnad, som ju också äro högst betydande värden att räkna med.»

Här ofvan uttalade meningar stämma väl öfverens med hvad Riksdagen i sin förut omnämnda skrifvelse anført. Så heter det t. ex. bland annat i nämnda skrifvelse: »Om industriidkaren än kan göra anspråk på fri utöfning af sin verksamhet, böra dock dessa anspråk rimligen icke sträcka sig så långt, att andra människor därigenom utsättas för våda till hälsa och egendom eller ens för obehag af stank och elak lukt.»

Då sådana fakta föreligga, synes det mig högst nödvändigt att något åtgöres från Riksdagens sida för tillvaratagande af den bofasta befolkningens

gens berättigade intressen gent emot det hänsynslösa exploateringsbegär, som framträder hos ett och annat af våra millionbolag. Om ock icke lagstiftningen förmår hindra, att landets naturtillgångar sköffas, så må dock ett allvarligt försök göras till förebyggande utaf att icke sådana förhållanden skapas, hvarigenom befolkningen inom en ort, hvaräst den förut funnit trefnad och välbefinnande, helt plötsligt finner sig ställd inför utsikten att se sin egendom reducerad i värde, trefnaden försvinna och måhända nödgas lämna det hem, den lärt sig älska.

På grund af hvad sålunda anförts och med hänvisning till närslutne bilagor tillåter jag mig vördsamt hemställa, antingen

att Riksdagen måtte för sin del besluta att, intill dess annan lagstiftning kan äga rum, förbjuda drift af sulfatfabrik eller annat industriellt verk, som genom förorenande af luft eller vatten orsakar kringliggande bygd och dess befolkning olägenheter och icke varit i drift före den 1 januari 1908;

eller ock

att Riksdagen måtte i skrifvelse hos Kungl. Maj:t anhålla det Kungl. Maj:t ville utfärda förbud, att gälla till dess lagstiftning i ämnet ägt rum, mot drifvande af sulfatfabrik eller annat industriellt verk, som genom förorenande af luft eller vatten orsakar kringliggande bygd och dess befolkning olägenheter och som icke varit i drift före den 1 januari 1908.

Stockholm den 26 januari 1908.

S. H. Kvarnzelius.

I förestående motion instämma:

Joh. Er. Nordin.

B. P. Ersson.

Joh. Nydal.

Rob. Karlsson.

J. Hellgren.

Bilagor.

Till Konungen.

Sedan Vifstavarfs aktiebolag vid Vifstavarf i Timrå socken påbörjat en anläggning för tillverkning af sulfatcellulosa, hafva icke blott inom Timrå kommun utan jämväl inom alla angränsande kommuner djupa bekymmer och berättigadt missnöje framkallats.

Det torde nämligen icke af någon kunna bestridas, att icke sulfatfabrikerna bereda svåra obehag för dem som äro nödsakade att bo inom en rayon af flera mil från fabriken. Dessutom är det uppvisadt, att sulfatfabriken medför ohälsa för människor, djur och växter. Om äfven kan påvisas, att detta sistnämnda i några fall icke äger rum i fabriken omedelbara närhet, som genom den höga fabriksskorstenen är skyddad för gasutströmningar, så är det dock erkänt, att längre bort belägna orter lida af sulfatfabrikens gasutströmning.

Det torde också kunna ifrågasättas, huruvida industrialismen äger rätt att beröfva människan frisk och ren luft samt trefnad i eget hem.

Framtidens fabriker inom trävaruindustrien, har det sagts, skola afse att tillverka sulfatmassa. Om så blir fallet, hafva vi att motse en anläggning af sulfatfabriker i stor skala i vårt land och i synnerhet i Norrland. Redan äro också planer å bane att uppföra inom Medelpad ytterligare tvenne dylika påsthärdar på hvar sin sida om Tynderö: i Söråker och Äviken inom Hässjö kommun.

Tynderö sockenbor intagas inför denna eventualitet af mäktiga djupa bekymmer. Endast sydliga vindar skulle få tillföra Tynderö ren luft. Och dess stora anseende som en ypperlig sommarort för luftgäster skulle försvinna, hvarigenom en anseelig inkomstkälla komme att beröfvas kommunens inbyggare.

Tynderö kommun anhåller underdånigast genom undertecknade, å kommunalstämma därtill utsedda, att få inför Eders Kungl. Majestät nedlägga dessa sina bekymmer i förhoppning det Eders Majestät nådigst måtte vidtaga erforderliga åtgärder till förebyggande af de faror och olägenheter, som visat sig vara följderna af fabrikation af sulfatcellulosa.

Tynderö den 29 oktober 1907.

Underdånigst

(Tre namn).

Utdrag af protokollet hållet i ordinarie kommunalstämma med Tynderö socknemän den 6 oktober 1907.

§ 6.

Beslöts enhälligt att utse en kommitté för att hos Kungl. Maj:t i underdånighet anhålla om förbud för anläggande af sulfatfabriker i orten och särskildt den vid Vifstavarf. Till ledamöter i kommittén utsågos, äfvenledes enhälligt (namn som ofvan).

Ur det justerade protokollet rätt utdraget, betygar

(Namn.)

Till Konungen.

I underdånighet får jag med åberopande af hosföljande protokollsutdrag anhålla att Eders Kungl. Maj:t ville vidtaga sådana åtgärder, som, enligt åberopade protokollsutdraget, af Selångers socknemän påkallas till förebyggande af ifrågasatt sulfatfabrikation vid Vifstavarf i Timrå socken. Land — synes oss — bör så med lag byggas, att icke någon kan under sken af lag och rätt vara till obehag och skada för sin granne. Särskildt vilja vi framhålla att näppeligen någon sådan plats som den vid Vifstavarf skulle i vårt land kunna uppsökas som är mera olämplig för sulfatfabrikation, enär trakten omkring Vifstavarf är mycket tätt befolkad. Minst 70,000 människor komma att få obehag af fabriken verksamhet, om den skulle få bedrifvas.

Underdånigst
För Selångers kommun

(Namn.)

Utdrag af protokoll, fördt vid extra kommunalstämma med Selångers socken i sockenstugan den 15 september 1907.

§ 1.

Sedan en allmän oro uppstått inom socknen med anledning af den pappersmassefabrik, som är under anläggning vid Vifstavarf och där tillverkningen skulle komma att bedrivas enligt svafvelsyremetoden, hvilken, enligt hvad erfarenheten från dylika anläggningar gifver vid handen, åstadkommer en olidlig och ytterst besvärande stank på flera mils omkrets, sammanträdde efter i laga ordning skedd pålysning kommunens å kommunalstämma röstberättigade för att häröfver yttra sig och, om möjligt, söka motverka en dylik anläggnings uppkomst, i synnerhet som Selånger genom sin belägenhet skulle blifva besväradt.

För att dämpa denna oro beslöt kommunalstämman enhälligt att vädja till Vifstavarfs bolag med erinran om, att plikten bjuder en hvar att sorgfälligt söka förekomma att skada och obehag vållas medmänniskor. Denna allmänna plikt faller med så mycket större styrka på Vifstavarfs millionbolag, som det om dess delägare förvisso måste antagas, att de äga human åskådning. Fördenskull böra bolagets intressenter denna plikt likmätigt afstå från en plan, som, om den kommer till utförande, skulle göra en hel bygd, snart sagdt, obeboelig. Detta måste sägas, i all synnerhet som andra fullgoda metoder för trämassefabrikation finnas, hvarigenom samma resultat vinnas utan så vidriga obehag för granskapet.

Dessutom beslöt kommunalstämman lika enhälligt att ansluta sig till den underdåniga petitionen till Konungen med underdånig anhållan om kungl. proposition till Riksdagen med förslag till lag om skydd mot dylika fabriker.

Att jämte ordföranden afgifva stämmans yttrande i protokollsutdrag till ledamoten i Riksdagens Första Kammare kronolänsmannen herr E. Hägglund för att tillställas Vifstavarfs aktiebolags styrelse utsågs kommunalnämndens ordförande I. O. Vestlund.

Rätt utdraget betygar L. Lindgren.

Till Konungen.

Som Vifstavarfs bolag ämnar i Timrå socken af Medelpad och Väster-norrlands län anlägga en sulfatfabrik, har Indals sockens kommunalstämma, enligt bilagda protokollsutdrag, den 25 sistlidne augusti beslutat dels att hos bemälde bolag anföra protest mot denna anläggning, enär sådana fabriksinrättningar medföra en vidrig lukt, som sprider sig vidt omkring och förpestar luften, och dels att hos Eders Kungl. Maj:t genom under-tecknade göra underdånig framställning om lagstiftning mot dylika fabrikers anläggande, enär sådana åstadkomma otrefnad och hälsofara för närboende befolkning.

Under återopande af ofvanberörda beslut och af hvad nu anförts, göra vi härmed den af Indals sockens kommunalstämma beslutade underdåniga framställningen.

Indal den 29 oktober 1907.

(Namn.)

Utdrag af protokoll, hållet vid extra kommunal-stämma med Indals socknemän i sockenstugan den 25 augusti 1907.

§ 2.

Som det försports, att Vifstavarfs bolag ämnar vid Vifstavarf i Timrå socken anlägga en sulfatfabrik, och då det är känt, att en dylik fabrik skulle åstadkomma en vidrig lukt, som sprede sig vidt omkring och vid lämpliga vindförhållanden med säkerhet komme att förpesta luften äfven inom Indals socken, som gränsar intill Timrå socken, beslöt kommunal-stämman enhälligt att till Vifstavarfs bolag framföra bestämd protest mot den ifrågasatta anläggningen; och uppdrog kommunalstämman åt ord-föranden i kommunalstämman och kommunalnämnden att så väl hos sty-relsen för Vifstavarfs bolag anföra nämnda protest som ock hos Kungl. Maj:t göra underdånig framställning om lagstiftningsåtgärder mot an-läggande af fabriker, som åstadkomma otrefnad och hälsofara för befolk-ningen.

Rätt utdraget betygar

H. Fr. Sjödin.

Till Konungen.

I följd af den anläggning för tillverkning af sulfatcellulosa, som Vifstavarfs aktiebolag påbörjat vid Vifstavarf i Timrå socken, har ett, som det vill synas, stort och berättigadt missnöje och bekymmer framkallats icke allenast i nämnde och angränsande socknar, utan jämväl i en vidsträcktare omkrets. Sundsvalls samhälle befarar också med det korta afståndet till Vifstavarf af allenast 10 kilometer — i rät linie räknadt — att de gaser, som vid sulfatmassans tillverkning uppstå, skola vid vissa vindar blifva högst besvärande för staden.

Det är ju allmänt känt och erkänt, att dessa gaser äro högst skadliga för växtligheten samt synnerligen menliga, ja rent af vidriga för lukt- och smaksinnet. Under sådana förhållanden torde det få anses förklarligt, att man icke med tystnad kan åse tillkomsten af en sådan hälsofientlig inrättning, och Sundsvalls stadsfullmäktige hafva af detta skäl utsett under-tecknade att bevaka samhällets intressen.

Af bestämmelsen i gällande hälsovårdsstadga framgår tydligt, att fabrik icke må drivas så, att den blifver i hälsoväg till men för arbetare, närboende eller det allmänna. Då, såsom erfarenheten visar, ifrågavarande art af fabrik otvifvelaktigt måste blifva till men, icke blott för arbetare och närboende, utan äfven för mera aflägsset boende, såsom i detta fall Sundsvalls stad, men staden saknar möjlighet att med lagens anlåtande skydda sig, då anläggningen ligger utanför hälsovårdsområdet, så har för oss ingen annan utväg återstått än att direkt vända oss till Eders Majestät.

På grund af vårt uppdrag få vi därför förena oss med de kommuner, från hvilka underdåniga framställningar i förevarande fall blifvit afgifna, och hos Eders Kungl. Maj:t underdånigast anhålla att sådana föreskrifter måtte rörande fabrikationen af sulfatcellulosa gifvas, som på ett tillfredsställande sätt skydda enskild egendom mot förstörelse och förekomma de hälsovådliga följder, som icke med denna fabrikation hittills kunnat undvikas.

Sundsvall den 3 oktober 1907.

Underdånigst

J. F. Cornell.

Gustaf Knaust.

C. O. Elfström.

Utdrag af protokoll, hållet vid stadsfullmäktiges i Sundsvall sammanträde den 14 augusti 1907.

Af herr Knaust fördes på tal Vifstavarfs bolags planerade anläggning af en sulfatfabrik vid Vifstavarf under undran om, huruvida det icke med hänsyn fästadt vid det faktum, att från dylika fabriker milsvidt sprides en ytterst obehaglig lukt, vore skäl uti att äfven Sundsvalls stad på något sätt deltog i den opinionsyttring mot nämnda anläggning, som förberedes af våra grannkommuner.

Efter öfverläggning beslöto stadsfullmäktige att uppdraga åt en kommitté, bestående af herrar ordförandena i stadsfullmäktige, drätselkammaren och hälsovårdsnämnden, att å fullmäktiges vägnar företaga de åtgärder, som i berörda afseende vore från stadens sida lämpliga.

Ex protocollo:
Sam Bendix.

Till Konungen.

Med anledning af att Vifstavarfs aktiebolag beslutat anlägga en sulfatfabrik vid Vifsta varf och emedan det är en känd sak, att en sådan verksamhet medför stora olägenheter af olika slag för omkringliggande orter på flera mils afstånd, får jag, på grund af till mig lämnadt uppdrag på kommunalstämma med Alnö församling den 25 sistlidne augusti, enligt hofföljande protokollsutdrag, härmed å Alnö kommunalstämmas vägnar underdånigst hemställa, huruvida det ej skulle täckas Eders Majestät att i nåder låta vidtaga de åtgärder, som kunna anses nödiga för att på laglig väg snarast kunna förhindra dylika anläggningars tillkomst.

Jag vill ej här i detalj ingå på alla de olägenheter sådan verksamhet medför, emedan desamma så ofta framhållits, dels från sanitär och dels från andra synpunkter sedt, utan vill jag endast fästa Eders Majestäts uppmärksamhet på att denna ort, som är en af vårt lands tätast-bebyggda, lifligt trafikerade och en af de härligaste trakter att bebo, helt säkert, enligt erfarenhet från andra orter där dylik verksamhet bedrifves, kommer att undergå en förändring till det sämre i så betydande mån, att jag

anser hänsyn till allmänhetens välbefinnande och trefnad väl motiverar ett ingripande på lagstiftningens väg häremot.

Underdånigst
G. P. Braathen.

Utdrag af protokoll, fördt vid extra kommunalstämma med Alnö socken å kommunalrummet söndagen den 25 augusti 1907.

§ 1.

Föredrogs en från doktor Rob. Åkerstedt, Alvik, inkommen skrifvelse, hvaruti framhöllos de olägenheter och vådor, som ur sanitär synpunkt sedt skulle blifva en följd, i den händelse att ifrågasatta sulfatfabriken vid Vifsta varf blefve en verklighet.

§ 2.

Sedan flera talare härefter yttrat sig, alla med instämmande i doktor Åkerstedts här ofvan omförmälda skrifvelse, beslöt stämman enhälligt att uttala sin bestämda protest emot ifrågavarande sulfatfabriks anläggning vid Vifstavarf till styrelsen för Vifstavarfs aktiebolag samt att genom notarius publicus i Stockholm inlämna den beslutade protestskrifvelsen, med hemställan, att bolaget måtte afstå från fullföljandet af sitt beslut angående den ifrågasatta fabriksanläggningen, som, om den komme till stånd, skulle blifva till oberäknelig skada och otrefnad för den talrika befolkningen uti en af landets tätast bebyggda orter.

§ 3.

Likaledes beslöts enhälligt, att kommunalstämmans här ofvan fattade beslut om protestskrifvelse skulle insändas till regeringen med vördsam anhållan, det åtgärder måtte vidtagas för att på laglig väg kunna förhindra dylika anläggningars tillkomst.

§ 4.

Uppdrogs till undertecknad, kommunalstämmans ordförande, att å kommunens vägnar affatta och afsända den beslutade protestskrifvelsen i ämnet.

Rätt utdraget betygar

G. P. Braathen.

Till Konungen.

Såsom af hofföljande utdrag af kommunalstämmoprotokoll från Hässjö kommun framgår har hos befolkningen inom Sundsvallsdistriktet starka farhågor uppstått i anledning däraf att Vifstavarfs aktiebolag för det närvarande låter uppföra en större sulfatfabrik invid deras sågverk i Vifstavarf, enär erfarenheten ådagalagt att fabrikationen vid dylika fabriker framkallar gaser, hvilka äro ytterst illaluktande. Det är af denna anledning som undertecknade å Hässjö kommuns vägnar härmed i underdånighet påkalla Eders Kungl. Maj:ts nådiga uppmärksamhet om behovet af åtgärders vidtagande för att få till stånd en lagstiftning, som på ett effektivt sätt kan förhindra en verksamhet, hvilken bereder — såsom i angifna fallet synes bli förhållandet — stor otrefnad för 70- å 80,000 människor.

Vi — likasom befolkningen i vår ort — äro visserligen lifligt intresserade af att nya lönande industrier här inom vårt distrikt uppstå, hvilka, såsom här är fallet, utan tvifvel komma att lämna god bergning åt tusentals personer — och förty utan tvekan vilja underkasta oss något obehag af den lukt, som genom fabriksverksamheten uppstår, men därest, såsom man har grundad anledning att antaga, den samma skulle komma att öfverallt här inom orten i våra hem framkalla en olidlig otrefnad i och genom den synnerligen obehagliga lukten, som från fabriken utsprides, så kan befolkningen icke nöja sig med att fabrikationen får äga rum.

Luften har man hittills ansett vara en odelbar gemensamhet, hvilken den enskilda individen icke efter eget godtycke kan äga rätt att få förstöra, att den blir till varaktig skada och obehag för andra människor.

Vi våga därför i underdånighet anhålla, att Eders Kungl. Maj:t ville i anledning af denna framställning vidtaga de åtgärder, som erfordras för att ifrågasatta sulfatfabriks verksamhet i Vifstavarf icke må få komma i tillfälle att så förstöra luften, att en afsevärd otrefnad för befolkningen i vår ort däraf framkallas.

Underdånigst

*J. Fr. Dahlberg.**E. Hägglund.**N. Aug. Olsson.*

Protokoll, fördd vid hällen extra kommunalstämma med Hässjö socknemän i kommunalrummet söndagen den 18 augusti 1907.

§ 1.

Med anledning däraf att Vifsta varfs aktiebolag enligt hvad ortens tidningar uppgifvit påbörjat grundläggningsarbeten för en sulfatfabrik å en af Vifstavarfsholmarna utanför Bölestrand har på därom gjord framställning extra kommunalstämma med Hässjö socknemän blifvit i laga ordning utlyst att hållas denna dag för att höra kommunens medlemmar om och i så fall hvilka åtgärder, som böra och kunna vidtagas för att söka förmå Vifstavarfs aktiebolag att afstå från byggandet af en sådan fabrik, och då detta ärende nu företogs till behandling inför kommunalstämman, uppstod en synnerligen liflig och långvarig diskussion, därvid med skärpa enhälligt framhölls behovet af en lagstiftning, som på ett effektivt sätt kan hindra den verksamhet, som å dylika fabriker bedrifves, emedan fabrikationen framkallar och sprider ytterst illaluktande gaser, och detta på flera mils afstånd från fabriken i sådan myckenhet, att synnerlig otrefnad för människor därigenom uppstår.

Dessa under diskussionen framhållna farhågor grunda sig på personliga iakttagelser gjorda vid den i Frånö under flera år i verksamhet varande sulfatfabriken.

Det uttalades allmänt den vissa förhoppningen, att aktionärerna i Vifsta varfs aktiebolag och särskildt bolagets styrelse skola, då de få kännedom om det stora missnöje, som hos ortens befolkning redan uppstått öfver den påbörjade fabriksbyggnaden vid Vifsta varf, icke längre vilja fortsätta med ifrågasatta fabriksanläggning, helst som fabriken skulle komma att förläggas inom den tätast bebodda ort, som finnes i hela vårt land.

Sedan diskussionen förklarats afslutad beslöt kommunalstämman på därom framställda propositioner enhälligt att utse en kommitté bestående af tre personer, som har att å kommunens vägnar göra en vördsam men allvarlig framställning hos Vifstavarfs aktiebolag, att bolaget afstår från eventuellt fattadt beslut att inom detta distrikt uppföra sulfatfabrik; och att till Kungl. Maj:t ingå med underdåning framställning om att lagstiftningsåtgärder snarligen vidtagas i syfte att hindra sulfatfabrikens anläggning och användande för därmed afsedd fabrikation.

Till ledamöter i kommittén utsågos, likaledes enhälligt, disponenten N. A. Olsson, förre folkskolläraren J. F. Dahlberg och kommunalstämmans ordförande.

Dag som ofvan.

E. Hägglund.

Till Konungen.

Då det beslut, som Vifstavarfs aktiebolag fattat att vid Vifstavarf i Timrå socken uppföra en fabrik för tillverkning af sulfatcellulosa väckt det största bekymmer hos befolkningen härstädes på grund af de svåra olägenheter en sådan fabrik medför, ser sig Timrå kommunalstämma nödsakad att i underdånighet hos Eders Kungl. Maj:t söka hjälp till förhindrande af en sådan fabriksverksamhet.

Att sulfatfabrikerna på stora afstånd, ända till miltals, kring sig utsprida gaser med en ytterst vedervärdig och vämjelig samt därtill stark lukt, som tekniken ännu icke kunnat förhindra eller borttaga, är ett känt faktum. Huru glädjande och fördelaktigt det än är, att industrien utvecklas inom kommunen, kan man dock ej låta sig nöja med att den förorsakar den här ovanligt tät befolkade trakten svåra olägenheter, hvilket den nu planerade anläggningen såsom alla andra dylika äfven helt visst skall komma att göra. Det torde också få anses vara fullständigt oförenligt med nutida samhällsförhållanden att den enskilde — eller ett bolag såsom här — för sin vinnings skull hänsynslöst skall få förstöra något för andra. Om detta något också inskränkte sig till den friska luft, som är allas tillhörighet och så nödvändig för människornas trefnad och välbefinnande, så vore det dock anledning nog att förhindra en sådan fabrikation, ty då vinden ofta kan stå veckor igenom i nästan samma riktning, blir det icke blott vantrefnad utan rent af olidligt att vistas i de trakter, där gaserna gå fram, men det är så mycket nödvändigare att förhindra en sådan fabrikation, som gaserna från fabriken därjämte hafva en menlig inverkan både på växtligheten i trakten och på dess befolknings hälsa. Så lärer t. ex. Bamble sulfatfabrik vid Kragerö i Norge hafva bevisats skada växtligheten, så att verksamheten blifvit förbjuden och skadeersätt-

ning ådömts. Hvad hälsofaran beträffar, är det uppenbart, att, då den vämjeliga stanken efter att någon kortare tid inandats, i munnen afsätter en ytterst vidrig smak, som meddelar sig åt allt man förtär, hvilket förhållande i hög grad nedsätter matlusten och hos mera känsliga och vid den vedervärdiga lukten ovana individer lätt medför fullständig oförmåga att intaga någon föda, och då gaserna direkt upptagas af vissa födoämnen, såsom mjölk, så att de få en förskämd smak, hvilka anförda förhållanden gifvetvis måste framkalla en allmän olust och kraftnedsättning hos dem, som däraf beröras, så är det hälsofientliga inflytandet på hela befolkningen i en mycket vid krets satt utom allt tvifvel.

Saken är därtill så mycket betänkligare som trävarurörelsen för mera ekonomiskt tillgodogörande af de mindre virkesdimensionerna och affallet vid sågverken alltmer synes öfvergå till trämassefabrikation och man således kan befara att där *en* sådan tillåtes flera dylika fabriker skulle komma att anläggas, särskildt här i denna af naturen så gynnade trakt, som genom sin förträffliga belägenhet har så stora förutsättningar för en sådan rörelse, men där man hittills lyckligtvis varit förskonad från den sannskyldiga landsplåga, som en sulfatfabrik är. Den fördel, som ligger i sulfatfabrikationen gentemot t. ex. den icke illaluktande sulfitfabrikationen, nämligen möjligheten att med något större förtjänst tillgodogöra sig äfven sämre råvara, är på intet vis af den nationalekonomiska betydelse, att den bör få väga mer än de tusen sinom tusen kringboendes hälsa och trefnad, som ju också äro högst betydande värden att räkna med.

På grund af det anförda får därför Timrå kommunalstämma hos Eders Kungl. Maj:t i djupaste underdånighet anhålla, det täcktes Eders Kungl. Maj:t i nåder vidtaga behöfliga åtgärder till förhindrande af fabrikation af sulfatcellulosa såväl vid här i fråga varande fabriksanläggning vid Vifstavarf som annorstädes inom denna eller angränsande socknar.

Timrå den

Underdånigst

På kommunalstämmans vägnar:

Claes G. Norström.

Rob. Werner.

Hampus Åström.

Utdrag af protokoll, fördt vid extra kommunalstämma med Timrå kommuns röstberättigade medlemmar i kommunalrummet söndagen den 1 sept. 1907.

§ 1.

På därom framställd begäran hade extra kommunalstämma blifvit utlyst denna dag för att kommunens medlemmar skulle blifva i tillfälle att yttra sig om afgifvande af lämplig opinionsyttring mot beslutadt anläggande af en fabrik för tillverkning af sulfatcellulosa vid Vifstavarf.

Sedan ordföranden inledningsvis angifvit de synpunkter för eller emot en sådan fabriks anläggande, som här kunde komma till beaktande, begärdes ordet af doktor R. Werner, som i ett längre anförande påvisade de olägenheter, som ifrån såväl sanitär som allmän trefnadssynpunkt skulle uppstå för den kringliggande trakten af fabriks anläggande samt föreslog att kommunalstämman måtte besluta dels ingå till Vifstavarfs aktiebolags styrelse med en protestskrivelse mot sulfatfabriks uppbyggande och drifvande vid Vifstavarf, dels också ingå till Kungl. Maj:t med skrifvelse, hvari begärdes vidtagande af åtgärder till förhindrande af fabrikation af sulfatcellulosa såväl vid här ifrågakvarande fabriksanläggning som annorstädes inom denna eller närgränsande socknar samt åstadkommande af skyndsamt lagstiftning i ärendet.

Af direktör Ch. Ekström bemöttes de gjorda påståendena om sulfatfabriks olägenheter för den omgivande trakten under framhållande af att, om sådana kunde sägas uppstå, dessa vore af mycket obetydlig art och endast under vissa väderlekförhållanden kunde göra sig i nämnvärd mån kännbara, hvarjämte han påpekade, att dessa olägenheter vore af skäligen ringa betydelse i jämförelse med de fördelar i beskattningshänseende, kommunen erhöle af en sådan industriell anläggning.

Af undertecknad, ordförande, yrkades, att skrifvelsen till Kungl. Maj:t endast måtte innehålla begäran om skyndsamt lagstiftning i ärendet, enär det icke kunde anses lämpligt att hos Kungl. Maj:t begära förbud mot sulfatfabriks anläggande, därest icke sådan åtgärd hade stöd af redan befintliga lagstadganden, i hvilket fall det vore hälsovårdsnämndens och Konungens befallningshafvandes skyldighet att i första hand ingripa.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, beslutade kommunalstämman i enlighet med doktor Werners förslag och uppdrog åt en kommitté, bestående af doktor R. Werner, ingenjör Cl. Norström och e. o. hofrätts-

notarien H. Åström att uppsätta och inlämna härmed beslutade skrivelser, hvarjämte genom särskildt beslut uppdrogs åt ingenjör C. Norström att uppvakta regeringen och hos densamma ytterligare framföra kommunens önskemål. Emot beslutet anmälde direktör Ekström sin reservation, sedermera skriftligen formulerad och inlämnad.

---

§ 3.

Till justeringsmän af dagens protokoll valdes nämndemannen K. P. Renström, Väfland, och gårdsägaren Joh. Nilsson, Östrand.

Dag som ofvan.

A. J. Granström,
ordförande.

Emot det i § 1 omförmälda beslutet inlämnades före protokollets justering följande reservation:

Enär jag anser, att Kungl. Maj:t med stöd af de lagar och författningar, som för närvarande finnas, ej kan utfärda något förbud för Vifstavarfs aktiebolag för anläggandet af sulfatfabrik vid Vifstavarf, får jag mot Timrå kommunalstämmas den 1 d:s fattade beslut, att ingå till Kungl. Maj:t med anhållan om förbud för sulfatfabrikens anläggande, härmed reservera mig.

Vifstavarf den 1 sept. 1907.

Charles Ekström.

A. J. Granström.

Dag som ofvan.

Justeradt:

Joh. Nilsson.

K. P. Renström.

Uppläst i Timrå kyrka den 8 sept. 1907 betygar

J. A. Hahn.

Rätt utdraget, betygar:

A. J. Granström.

Till Konungen!

Anmodad afgifva underdånigt yttrande i anledning af de särskilda underdåniga framställningar, som hos Eders Kungl. Maj:t blifvit gjorda af Timrå kommun, stadsfullmäktige i Sundsvall, samt Alnö, Hässjö, Tynderö, Selångers och Indals kommuner i syfte att förhindra tillverkning af sulfatcellulosa vid Vifstavarf och anläggande af fabrik för sådan tillverkning därstädes eller att få åtgärder till stånd till förekommande af skada och olägenhet af sådan tillverkning, får jag vördsamt anföra följande:

Den hufvudsakliga olägenhet, som förorsakas af fabrikation af sulfatcellulosa, torde vara den vidriga lukten, som en sådan fabrik sprider ifrån sig på långt afstånd. Enligt de upplysningar jag inhämtat af en opartisk person, som på grund af sin tjänstgöring ofta måste besöka dylika fabriker, skall den elaka lukten, som alstras, variera i styrka efter temperaturen, så att den är starkare vid lägre temperatur, samt vara mycket svår att aflägsna från kläder eller annat, som varit utsatta för densamma, hvaremot den lär besvära mindre i närheten af fabriken än på något afstånd från densamma. Det torde därför vara obestriddigt, att befolkningen i de kommuner, från hvilka de förevarande underdåniga framställningarna blifvit gjorda, måste kunna med skäl befara att densamma understundom, mot sin vilja och utan förmåga att kunna hindra det, blir utsatt för verklig olägenhet genom annans indirekta åtgöranden. I viss mån skulle kunna sägas, att den enskildes personliga okränkbarhet kan vara öfverlämnad åt godtycket. Det synes därför som om fordran på åtgärder häremot icke är oberättigad, allra helst som denna fordran går ut på anordningars vidtagande till förebyggande af spridandet af vidrig lukt, hvilka fabriksägaren erbjuder sig att i möjligaste måtto själf vidtaga, men hvilka han dock icke önskar må blifva obligatoriska genom lag. Då kontrollbestämmelser i detta afseende icke lära kunna på en gång, för viss tid fixeras, förefaller det lämpligt att en inspekterande myndighet, analog exempelvis med yrkesinspektionen, inrättades för tillgodoseende af allmänhetens berättigade intressen gentemot sådan industri, som i ena eller andra afseendet kan skada eller inkräkta på dess rätt, och att tillsvidare dylik inspektionsbefogenhet uppdrages åt yrkesinspektionen.

Emellertid torde tillverkningen af sulfatcellulosa, på det sätt densamma nu bedrifves, i det stora massor förbrukad råvara och biprodukter vid tillverkningen utsläppas i vattnet att där förruttna, icke kunna undgå att skada

fisket. Fisken måste nämligen flykta från sådana trakter, där dylik förorening äger rum. Och denna omständighet kan vara af särskild betydelse i förevarande fall, då fabriken ligger helt nära utloppet af Indalsälven, som är en af våra fiskrikaste älfvar. Äfven från denna synpunkt torde till förekommande af intrång och skada för andra fabriken ställas under kontroll.

Sundsvall i Medelpads östra fögderis kronofogdekontor den 9 jan. 1908.

Underdånigst

E. Engelstedt.
